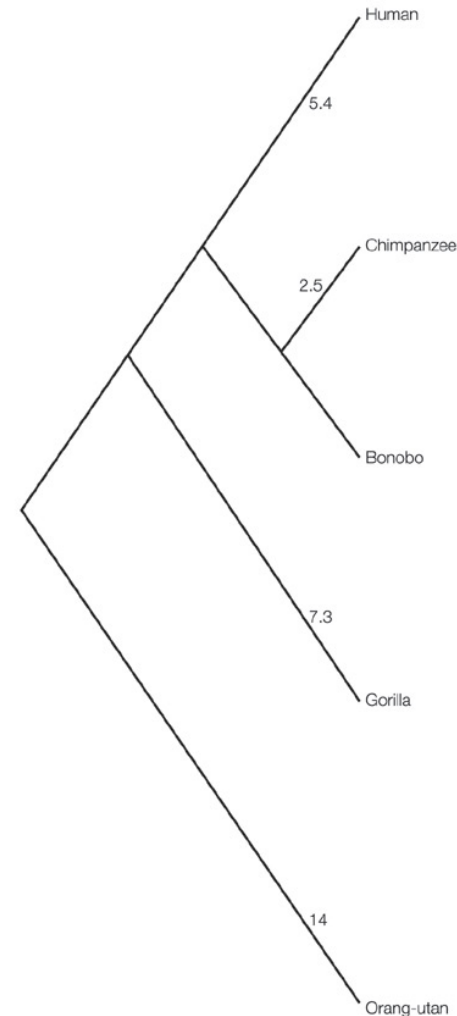

Az emberi viselkedés evolúciójának vizsgálata

módszerek

1. Kultúráközi vizsgálatok
2. Összehasonlítás a nem humán fajokkal (főemlősökkel, emberszabásúak...)
3. Korai gyermekkori vizsgálatok

Komparatív megközelítés – hasonlóságok és különbözőségek

Különböző forma/ funkció
Hasonló belső szerkezet / eredet

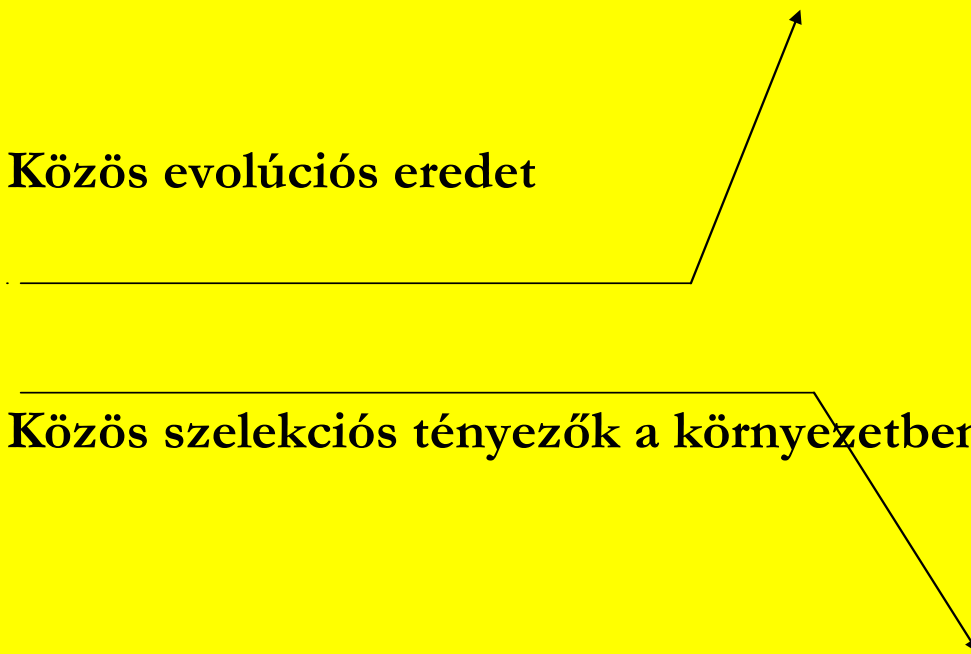
HOMOLÓGIA

Közös evolúciós eredet

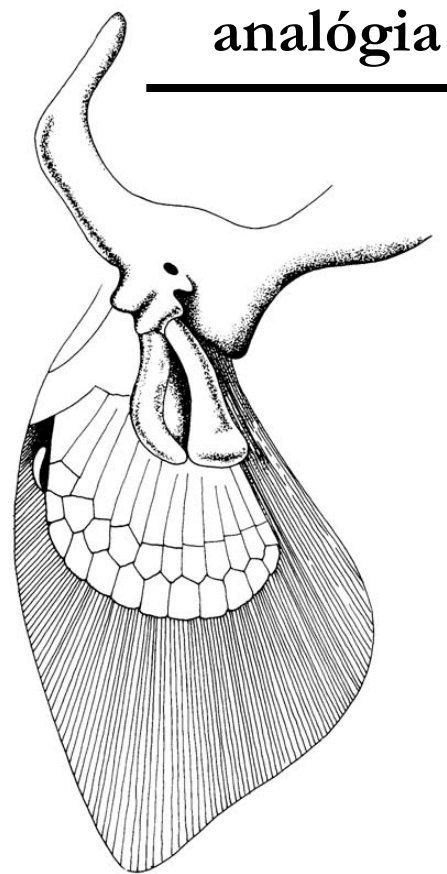
Közös szelekciós tényezők a környezetben

Hasonló forma / funkció
Különböző belső szerkezet / eredet

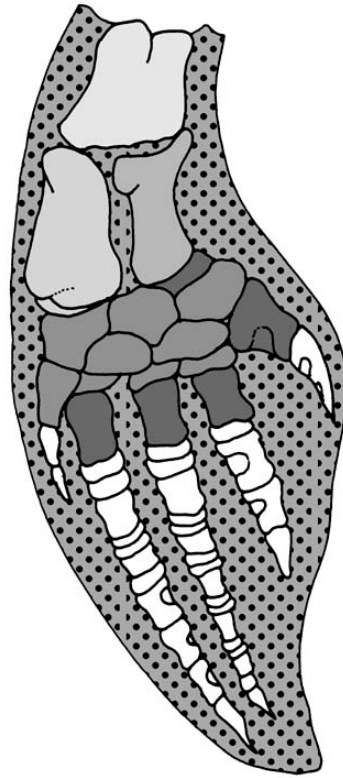
ANALÓGIA

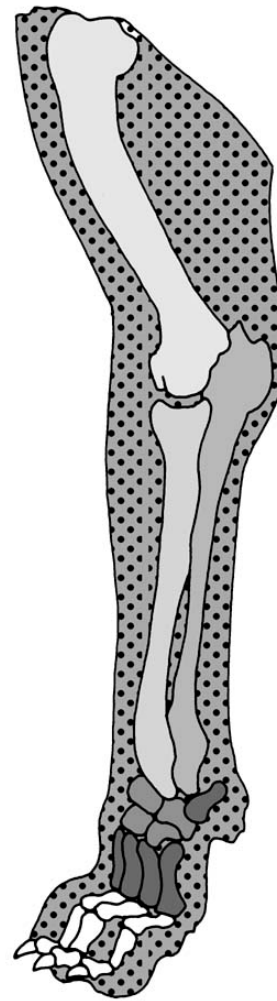
Anatómiai jegyek homológiái és analógiái

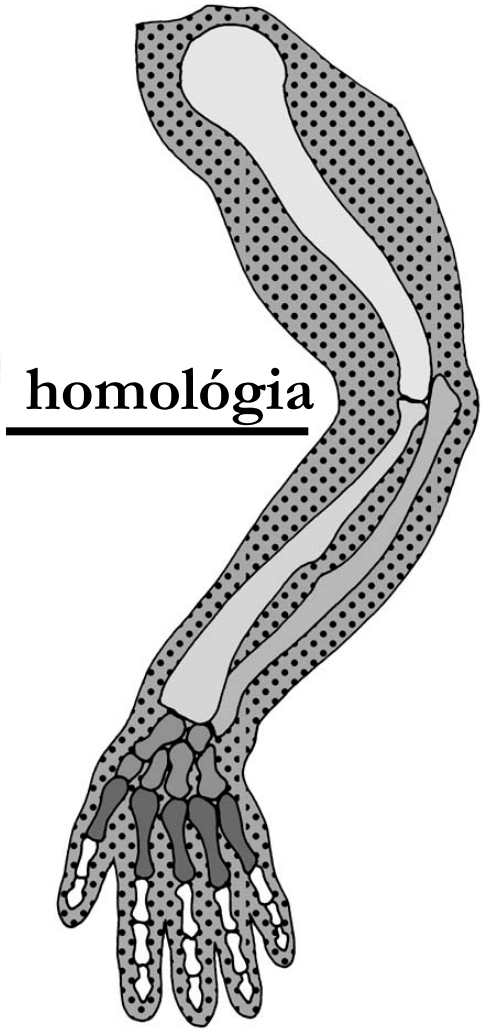
cápa

delfin

kutya

ember

Analógia

ANATÓMIAI: Azonos forma - eltérő struktúra /eredet (cápa vs. delfin uszony)

VISELKEDÉSI: Azonos funkció – eltérő módon megvalósítva (pl. kutya vs. emberi mutatás)

Homológia

ANATÓMIAI: Eltérő forma -azonos struktúra /eredet (kéz vs. mellső láb),

VISELKEDÉSI: Eltérő funkció – azonos módon megvalósítva (pl. csók vs. csócsáló etetés)

NATURE OR NURTURE?

A viselkedés genetikai és környezeti komponenseinek szétválasztása

A viselkedés elemi biológiai komponensei

Öröklött mozgásmintázat:

1. az elemek sorrendje állandó
2. nem tanult
3. a faj összes tagjánál megjelenik
4. gyors habituáció (fáradás)

Újszülöttkori reflexek

- kapaszkodó,
- emlőkereső,
- szopási,
- moro,
- lépegető,
- fogó
- búvár

pl. Tojásgörgetés (Öröklött? környezet hatása, tanulás)

Kulcsinger (baba-arc, szemek, szexualitással összefüggő vizuális ingerek,

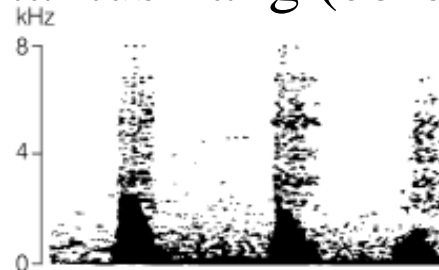
feromonok – mint az MHC komplexek)

1. Az öröklött mozgásmintázat kiváltására alkalmas környezeti tényező
2. Összetett inger, 'egyszerűsített' jelek, szűrőmechanizmusok
3. Heterogén szummáció
4. Szupernormális inger (valamely ingersajátosság válaszkiváltó hatása felső korlát nélküli)

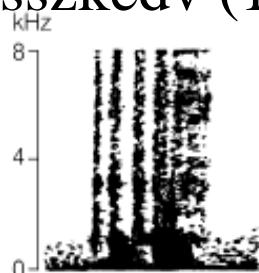
Babák hangadása

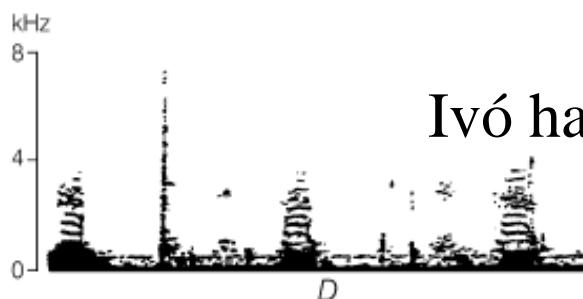
Kontaktus hang (ébredéskor, 0.1 sec)

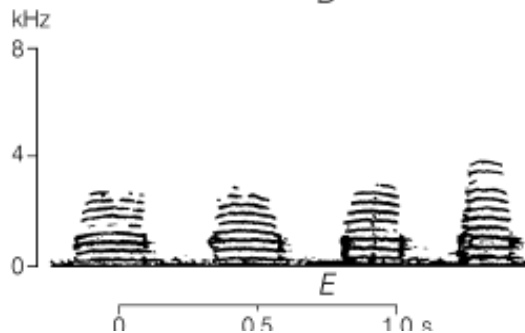
Rosszkezd (14 sec. sorozatok)

Alvás 0.3 sec

Ivó hang, 0.2 sec 8kHz

Elégedettség, 0.3 sec 5kHz

Reflexív Imitáció – mint öröklött viselkedésforma

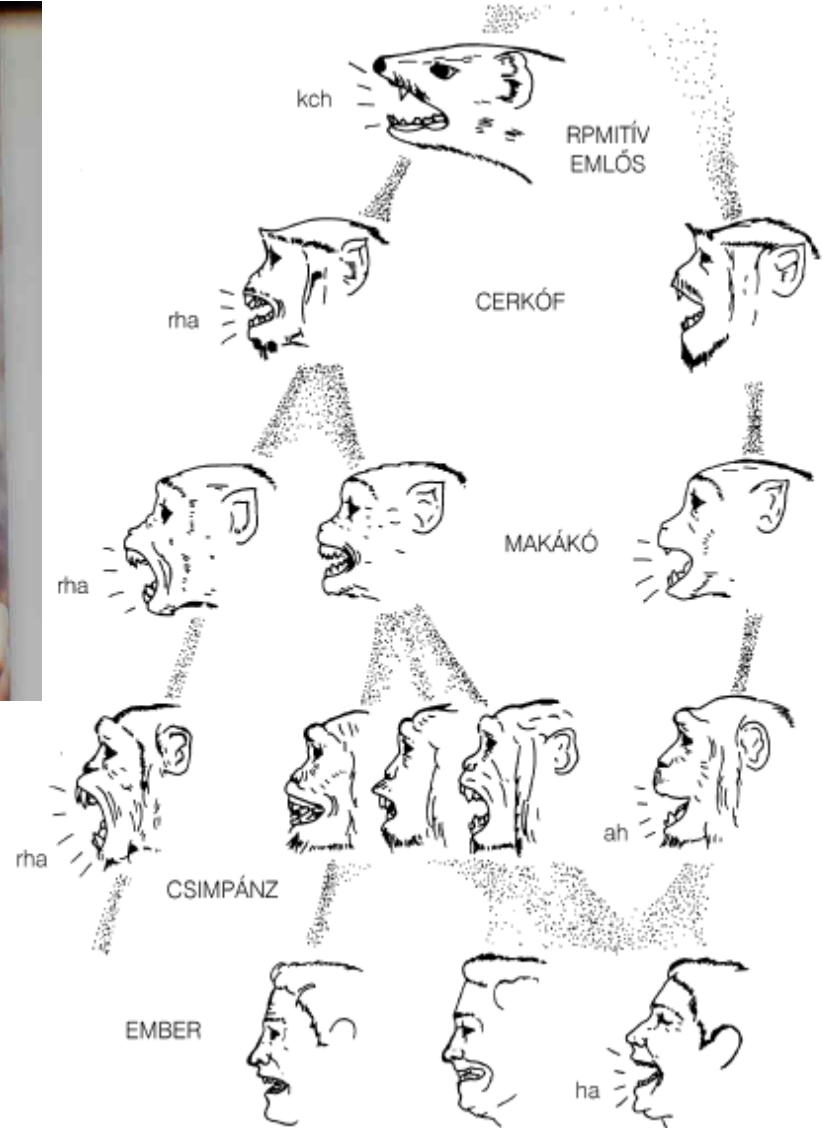
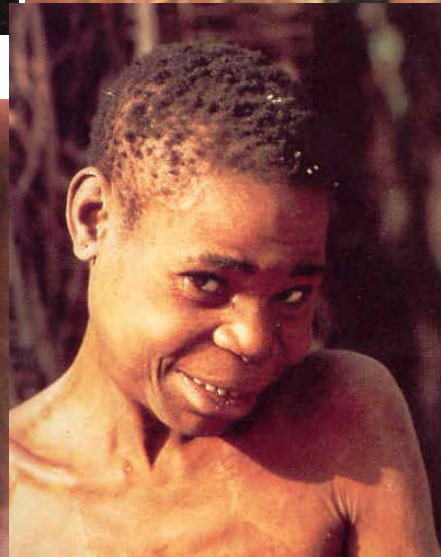
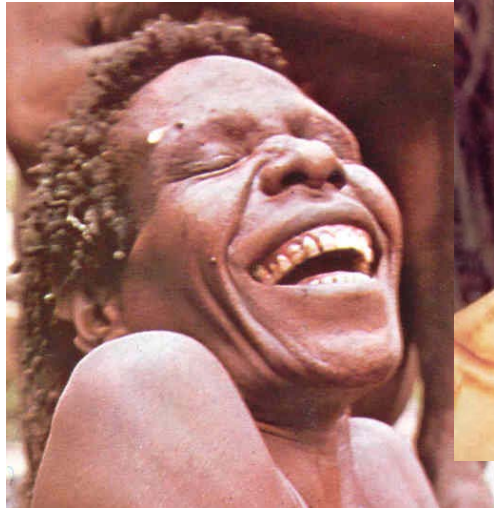

Meltzoff (1979)

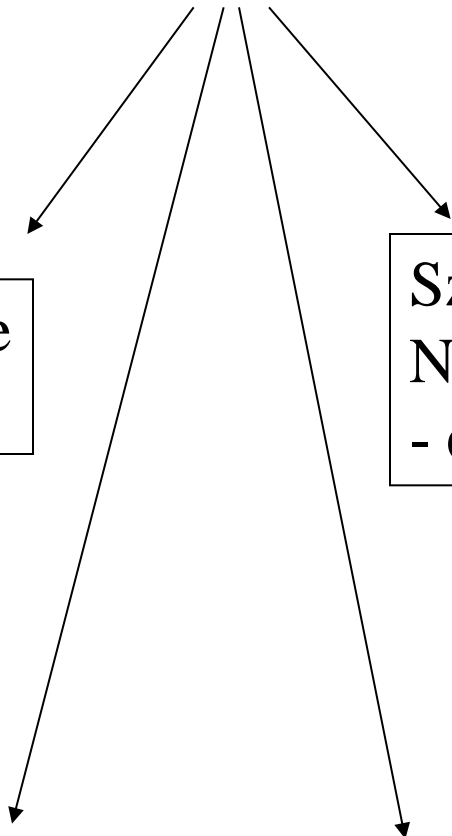
Öröklött viselkedésformák – analógiák és homológiák

A nevetés

A mosoly és nevetés homológ formái

Szemfogak rejtve
félelemgrimasz

Szemfogak bemutatva
Nevetés (tele szájjal)
- dominancia, agresszió

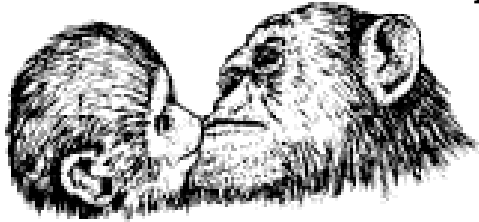
Zárt száj –fogazat rejtve
szubmisszív mosoly
-alárendeltség, behódolás

Nyitott száj – fogazat rejtve
játékarca

Öröklött viselkedésformák – analógiák és homológiák

A csók és csócsáló etetés

Öröklött viselkedésformák – analógiák és homológiák

Majmók, emberszabásúak: A neurohormonális állapot az egyedek közötti inter-akcióval stimulálhatóvá válik

Kurkászás

(pszichofarmakológiai hatás: béta endorfinok, oxytocin), bizalom, elköteleződés.. stb-.

A kurkászás ritualizálódása
Verbális kurkászás

Öröklött viselkedésformák – analógiák és homológiák

A szem: Konzervatív érzékszerv

Embernél:

„Farkasszem nézés” agresszióra utaló jelzés
(közös emlős örökség)

„Szemkontaktus” kommunikációs jelzés
„új” viselkedésforma
anatómiai változás: „szemfehérje”

Felismerő szemöldökrántás

Környezet figyelése evés közben

Öröklött viselkedésformák – analógiák és homológiák

Üdvözlési aktusok (kéznyújtás)

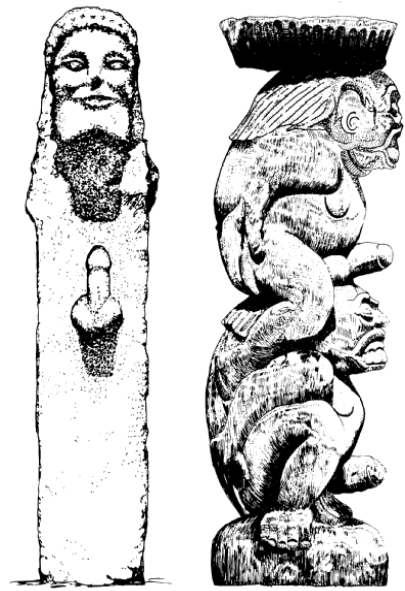
Fallikus fenyegetés- fallikus szimbólumok

Páviánhím

Eipo (Új-Guinea)

Ókori Görög o.

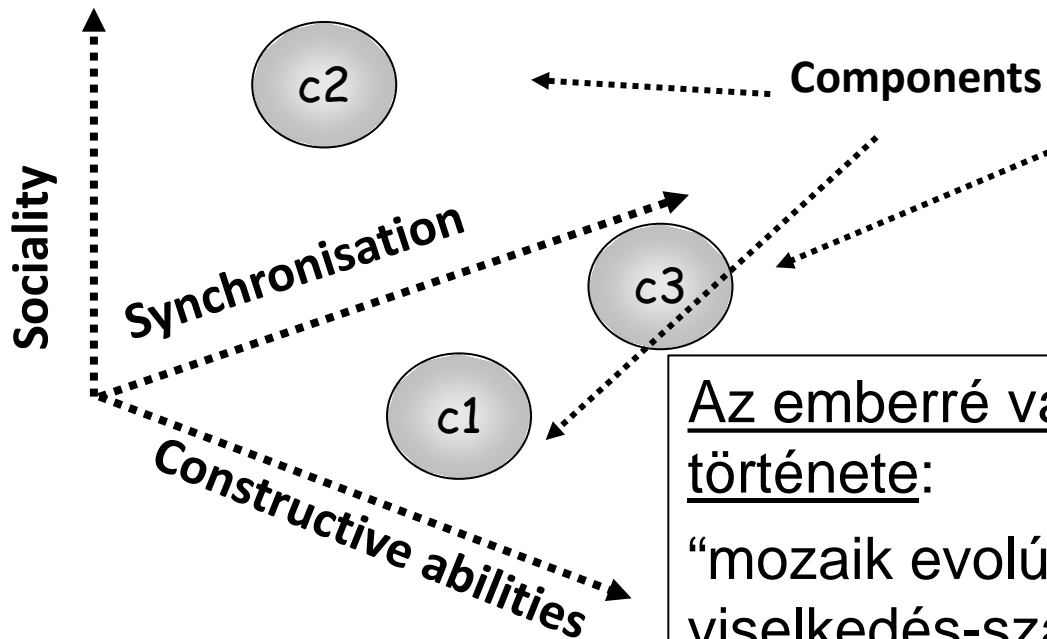
Boston

Mi teszi az embert emberré?

Az emberi viselkedés evolúciójának rendszer- szemléletű megközelítése

A „humán viselkedéskomplexum”

Fajspecifikus emberi viselkedésjegyek rendszere

Az emberré válás viselkedésevolúciós története:

“mozaik evolúció” (egy komplex viselkedés-szabályzó rendszer egyes elemeinek egyidejű megjelenése és párhuzamos, egymásra kölcsönösen ható változásai)

I. Szocialitás – A csoportérettel kapcsolatos tulajdonságok rendszere

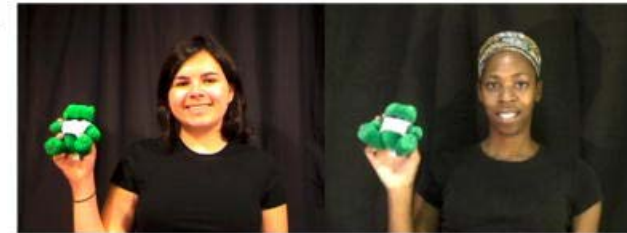
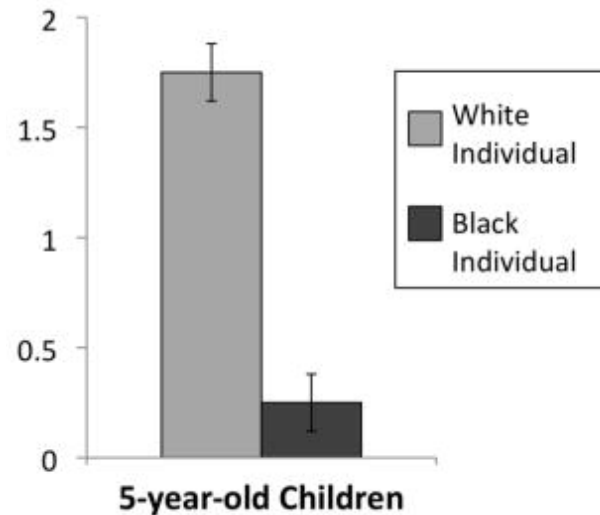
1. Szociális vonzódás, kötődés
2. A csoport individualizációja (izoláció)
3. Csoporthoz való lojalitás (csoportjelleg absztrakciója)
4. Kontrollált a csoporton belüli agresszió (csoportos monogámia)
5. Szabálydominancia (tagok és szabályok vegyes hierarchiája)
6. Táplálékmegosztás
7. Multifunkcionális szex (reprodukción, stressz-oldás és a párkapcsolat erősítése)
8. Közösségi (rokoni) utódgondozás, 'rokonság' reprezentálása
9. Kooperációs készség (komplementer jelleg!)
10. Idegengyűlölet (ingroup – outgroup jelleg detektálása)

ingroup – outgroup jelleg detektálása

Rasszbéli eltérések spontán érzékelése (6 hónaposan) – *Katz 1983*

Rassz alapján való preferencia interakciók kialakításakor (5 évesen)

Kitől fogadja el a játékot?

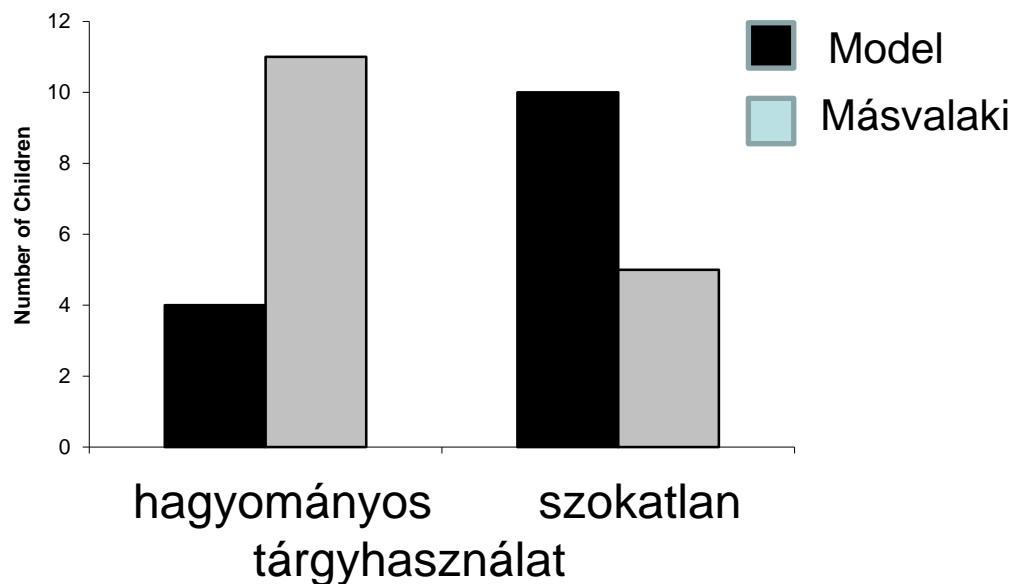

de 2,5 évesen még nem!

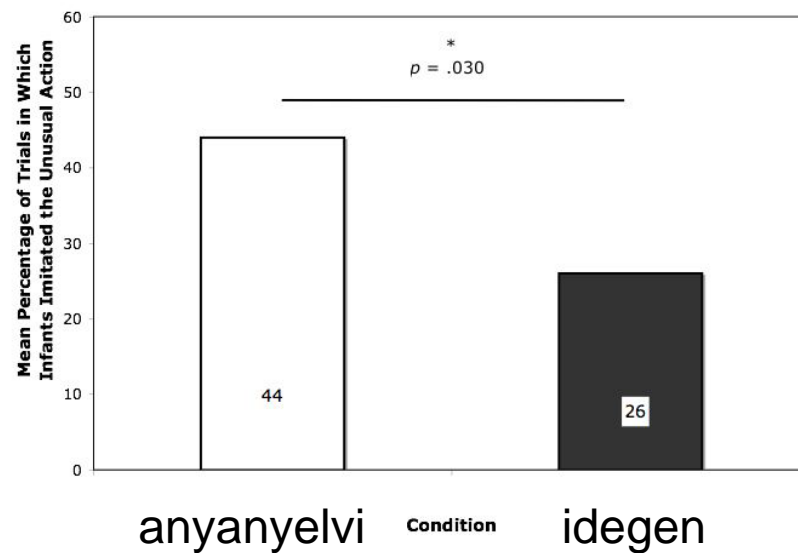
Spelke & Kinzler, 2011

A nyelv erős diszkrimináló bélyeg (14-24 hónaposan): az idegenek azok akik szokatlanul használják az eszközöket (*Oláh et al. 2014*)

Első fixáció a két személy valamelyikére miközben idegen nyelven szöveg hangzik el.

A nyelvhasználat útmutató számukra abban, hogy kikkel nem érdemes együtműködni (Kinzler et al 2007) segíteni nekik vagy utánozni őket (Buttelman et al. 2012)

A csoport iránt való lojalitás fontossága

Már 4-5 évesen jobban megbíznak abban és inkább együttműködnek azzal akit lojálisnak látnak mint akik ezt a spontán elvárt normát megsértik -

Misch et al. 2014

A csoport iránt való lojalitás fontossága

Lojális model: „A Zöldek győztek.
Én is szeretnék győzni, de
maradok a sárgákkal”

b. Building towers.

d. Repetition of loyal and disloyal statements and still frame during test phase.

Nem-lojális model: „A Zöldek
győztek. Én is szeretnék győzni,
csatlakozom a zöldekhez”

4-5 éves gyerekek a „lojális
modellt” ítélik
szimpatikusabbnak és
megbízhatóbbnak, és inkább
együttműködnek vele.

... és az ember hajlamos vagyunk normatív okokból büntetni (akkor is ha
azzal mi is rosszul járunk!) - *Fehr & Gächter, 2002*

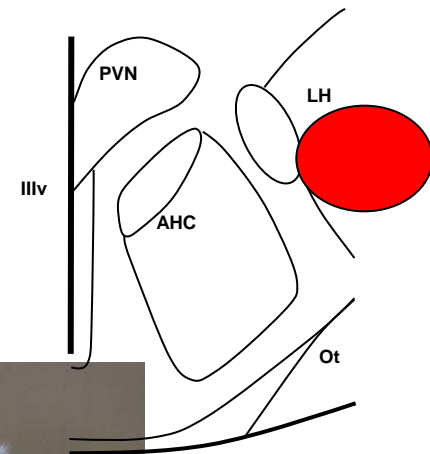
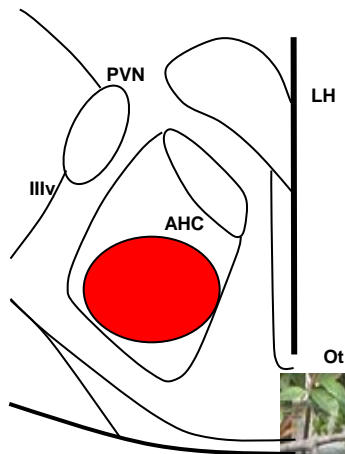
II. Szinkronizációs mechanizmusok

A csoport tagjainak viselkedési-, élettani-,
emocionális- és kognitív szinkronizálása

1. Empátia (hideg-meleg)
2. Hipnotizálhatóság (mentális szinkronizáció és dependencia, placebo és nocebo)
3. Ének, a zene és a tánc mint emocionális és élettani szinkronizációs technikák (kollektív pszichofarmakológiai hatás)
4. Viselkedési konformitásokra való törekvés („vak” utánzás, tanítás és taníthatóság)
5. Viselkedési rítusok

Empátia és pszichopátia

Hipotalamusz középső ill oldalsó területei aktívak

Rivalizáló agresszió
(érzelmi-reaktív)

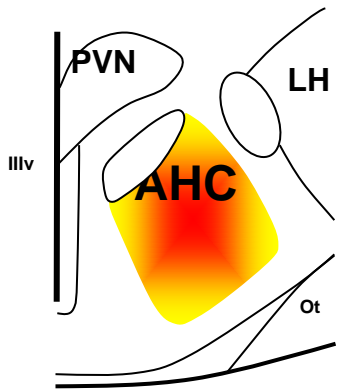
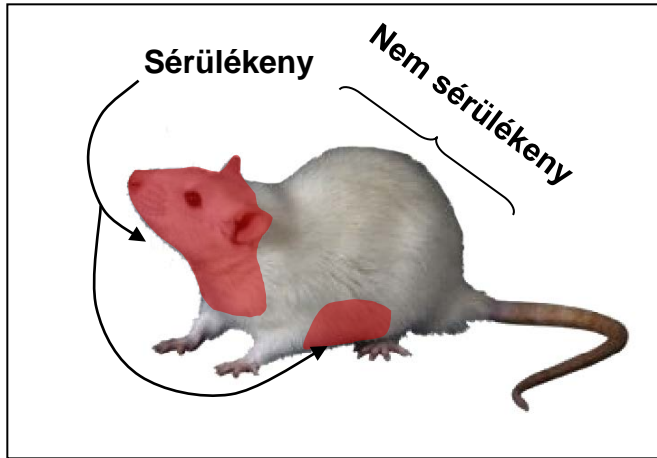
Stresszel jár!

Ragadozói agresszió
(hidegvérű, proaktív)

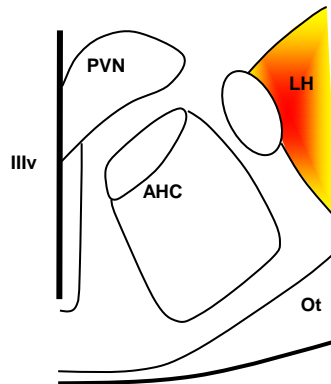
Nem jár stresszel!

"Hidegvérű agresszió" = ragadozói agresszió?

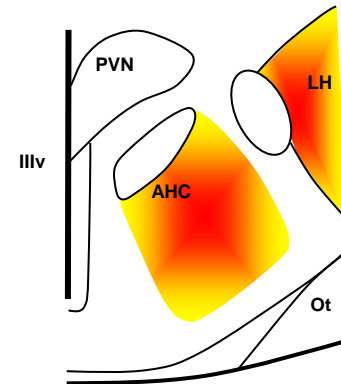
patkány

Rivalizáló agresszió

Ragadozói agresszió

"Hidegvérű" agresszió

Alacsony kortizoszint – stresszmentes agresszió

III. Konstrukciós képességek

Nyitott mentális konstrukciókra való képesség
nyelvhasználat,

tárgykészítés és -használat,

elvont gondolkodás

Tárgyak, szabályok, ideák, konstruálása – tárgyi
kultúra és eszmerendszerek

Fajspecifikus emberi viselkedésjegyek: A „humán viselkedéskomplexum emergens sajátosságai

